

Asia: VN/13449/2026

Lausuntopyyntö terveydenhuollon asiakasmaksuja koskevasta luonnoksesta hallituksen esitykseksi ja valtioneuvoston asetukseksi

Lausunnonantajan lausunto

Lausunnonantaja on:

Muu järjestö tai yhdistys

Onko ehdotettu uutta erityistutkimusmaksua koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksun saisi periä, perusteltuja?

-

Onko ehdotettu uutta leikkaus- ja toimenpidemaksua koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksun saisi periä, perusteltuja?

-

Onko ehdotettu kuolinpesältä perittäviä uusia maksuja koskeva sääntely riittävän selkeää ja toteutettavissa? Ovatko ehdotetut edellytykset siitä, missä tilanteissa maksut saisi periä, perusteltuja?

Vainajan säilyttämisestä perittävää maksua ei tule periä ajalta, jolloin viive johtuu viranomaisesta, hyvinvointialueen prosesseista, hautausluvan viivästyisestä tai muusta omaisista riippumattomasta syystä. Laskituksen tulee kohdistua selkeästi kuolinpesään, ja ohjeistuksen on oltava ymmärrettävää, saavutettavaa ja omaisia kuormittamatonta.

Antaako esitysluonnos ja luonnos asetuksen perustelumuistioksi riittävän ja oikean kuvan ehdotettujen muutosten vaikutuksista?

Vaikutusarviointi tunnistaa joitakin olennaisia riskejä, joita ei sinällään yritetä pienentää tai tuoda esiin niitä helpottavia seikkoja.

Julkisen talouden vahvistaminen on sinänsä ymmärrettävä tavoite. Sen sijaan kansalaisten maksurasitteiden lisääminen terveydenhoidon toimenpiteistä, joiden tarpeeseen ei henkilö itse voi juurikaan vaikuttaa, herättää huolta. Asiakasmaksujen korottaminen ja uusien maksujen käyttöönotto saattavat kohdistua herkästi juuri niihin henkilöihin, joiden palvelutarve on suurin ja

joiden toimintakyky on heikentynyt. Maksukorotukset kohdistuisivat lisäksi erityisesti ikääntyneisiin, kuten esityksessäkin todetaan.

Esityksessä tulisi arvioida vahvemmin maksujen yhteisvaikutuksia. Hallituksen jo toteuttamat terveydenhuollon maksukorotukset ja valmisteilla olevat sosiaalihuollon asiakasmaksukorotukset kotihoidon ja yhteisöllisen palveluasumisen maksuihin kohdistuvat samoihin asiakasryhmiin, eli ikääntyneisiin henkilöihin, joista monet tarvitsevat runsaasti sosiaali- ja terveydenhuollon palveluita. Uusi leikkaus- ja toimenpidemaksu voi yhdessä muiden asiakasmaksujen, lääkekulujen, matkakulujen ja sosiaalipalvelumaksujen kanssa kasvattaa maksurasitusta kohtuuttomasti. Esimerkiksi muistisairautta sairastavilla henkilöillä voi olla samanaikaisesti terveydenhuollon maksuja, lääkekuluja, matkakuluja, kotihoidon maksuja, tukipalvelumaksuja sekä asiointiin liittyviä kustannuksia. Yksittäisen maksun korotus voi näyttää vielä kohtuulliselta, mutta kokonaisrasitus voi muodostua merkittäväksi.

Erytutkimusmaksun kertyminen maksukattoon on myönteistä, mutta ei riittävä suojakeino, kun maksukaton seuranta on edelleen asiakkaan vastuulla. Maksukaton seuranta tulisikin pystyä siirtämään viranomaislähtöiseksi ja toteuttaa digitalisaatiota hyödyntäen.

Esityksessä liiallisen maksurasituksen suojakeinoiksi jäävät asiakkaan omaa maksukaton täyttymistä koskeva seuranta ja hakemus asiakasmaksun alentamiseksi tai poistamiseksi. Keinot eivät ole riittäviä henkilöille, joilla on alentunut kognitiivinen toimintakyky, eikä apua asioiden hoitamisessa. Muistisairaus voi heikentää kykyä hahmottaa asioita, kuten maksuja, seurata maksukaton täyttymistä, hakea maksuhuojennuksia, käyttää digitaalisia palveluja ja valvoa omia oikeuksia. Tarvitaan lisää aktiivista, saavutettavaa tiedottamista maksuhuojennuksista ja selkeät menettelyt maksun alentamiseksi tai perimättä jättämiseksi, myös niille, jotka eivät ole digitaalisen tiedon ja sähköisten asiointikanavien äärellä.

Lisäksi vaikutusarvioinnissa tulisi arvioida tarkemmin, voivatko liian suuri maksurasitus viivästyttää sairauksien, mm. muistisairauden, diagnostiikkaa, hoidon seurantaan tai tutkimista. Viivästykset voivat heikentää toimintakykyä, lisätä läheisten kuormitusta ja kasvattaa raskaampien palvelujen tarvetta myöhemmin.

Kantanne ehdotuksiin muilta osin

Muistiliitto ry kiittää saamastaan lausuntopyyntöä.

Mikäli esitys etenee, Muistiliitto pitää välttämättömänä, että maksukaton seuranta muutetaan viranomaislähtöiseksi ja maksujen vaikutuksia palvelujen käyttöön, diagnostiikan viivästymiseen, maksuhäiriöihin ja toimeentulotuen tarpeeseen seurataan jatkossa systemaattisesti.

Elomaa Sari
Muistiliitto ry